

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 5'2016

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

СЕРІЯ: "ЕКОНОМІКА"

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2015 р. №1328. Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Академією муніципального управління та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою Радою Академії Муніципального Управління (Протокол №35 від 12 травня 2016 року). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції. Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 16.05.2016

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт
видавничої
справи

© "Аналітик", 2016

© "Економіка. Фінанси. Право", 2016

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес центр"

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Заступник шеф-редактора:

Даций Олександр Іванович, д.е.н., професор, в.о. ректора Академії муніципального управління, Заслужений працівник освіти України

Члени Редакційної колегії:

Невелєв Олександр Михайлович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Академії муніципального управління

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Іванюта Василь Фалімонович, д.е.н., доцент, професор кафедри бізнес-адміністрування та зовнішньоекономічної діяльності Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименюк Микола Миколайович, д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту Академії муніципального управління

Кондрашихін Андрій Борисович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри державних та місцевих фінансів Академії муніципального управління

Корецька Світлана Олександрівна, д.е.н., доцент
Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, завідувач секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Національного університету біоресурсів і природо-користування України

Присяжнюк Володимир Костянтинович, д.т.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Царенко Оксана Вячеславівна, д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту Академії муніципального управління

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, учений секретар Вченої ради Національної академії внутрішніх справ

Лоцихін Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Академії муніципального управління, Заслужений економіст України

Баймуратов Михайло Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету, заслужений діяч науки і техніки України

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, заступник начальника кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування Національної академії внутрішніх справ

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач спеціальною кафедрою № 1 Національної академії Служби безпеки України, заслужений юрист України

Джужа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ

Кампо Володимир Михайлович, к.ю.н., доцент, громадський діяч, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Конюненко Леонід Минович, к.ю.н., професор, професор кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, перший заступник Керівника Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України

Литвин Олександр Петрович, к.ю.н., професор, професор кафедри публічно-правових дисциплін Університету сучасних знань

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету, академік міжнародної кадрової академії, відмінник освіти України, радник юстиції

Приходько Христина Вікторівна, к.ю.н., професор, доцент кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор, професор кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Випусковий редактор:

Куцяк Олександр Анатолійович

ЗМІСТ

<i>А.М. ДІДИК.</i> Інноваційна динаміка як елемент системи полівекторного розвитку підприємств	4
<i>Т.В. ГІЛЬОРМЕ.</i> Формування системи інтегрованих маркетингових комунікацій просування заходів із енергозбереження	7
<i>Л.А. ГОРДІЄНКО.</i> Моделі фінансування соціальних програм в Україні	12
<i>І.М. СЕРВАТИНСЬКА.</i> Тактика і стратегія прогнозування фінансових ресурсів державних фондів соціального страхування	16
<i>Т.С. ЯРОВЕНКО.</i> Особливості та ризики інвестиційних проектів у сфері освіти України	19
<i>О.Р. ЗАХІДНА, М.В. ЧЕРНЕЦЬКИЙ.</i> Інвестиційний клімат України в період АТО (2014-2015 рр.) та шляхи його покращення	22

КОНСУЛЬТАЦІЇ

Зміни в порядку обліку платників податків	26
---	----

ДІДИК

Андрій Миколайович
Andrii.M.Didyk@gmail.com

к.е.н., здобувач кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва, Національний університет "Львівська політехніка", Навчально-науковий інститут економіки і менеджменту

УДК 334.71:[33.02+316.4.063]

ІННОВАЦІЙНА ДИНАМІКА ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ПОЛІВЕКТОРНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

INNOVATION DYNAMICS AS AN ELEMENT OF MULTI-VECTOR DEVELOPMENT OF ENTERPRISES

У статті обґрунтована важливість та необхідність застосування динамічного підходу до управління інноваційними процесами підприємств для забезпечення їхнього полікритеріального розвитку з використанням інноваційних важелів, а також розвинуто трактування поняття інноваційної динаміки як елементу системи такого полівекторного розвитку.

В статті обґрунтована важливість і необхідність застосування динамічного підходу до управління інноваційними процесами підприємств для забезпечення їхнього полікритеріального розвитку з використанням інноваційних важелів, а також розвинуто трактування поняття інноваційної динаміки як елементу системи такого полівекторного розвитку.

The article proves the importance and necessity to applying the dynamic approach to the management of innovation processes of enterprises to ensure their multi-vector development using innovative levers. The article also develops the interpretation of the concept of innovation as part of the system multi-vector development of enterprises.

Ключові слова: інноваційна динаміка, інновації, підприємство, полівекторний розвиток, розвиток

Ключевые слова: инновационная динамика, инновации, предприятие, поливекторное развитие, развитие

Keywords: innovation dynamics, innovation, enterprise, multi-vector development, development

ВСТУП

Окрім інвестиційних та податкових інструментів полівекторний розвиток підприємств забезпечується також різними інноваційними важелями. Взагалі, як неодноразово доведено теорією і практикою, інновації та інноваційний розвиток є невід'ємною передумовою ефективності діяльності суб'єктів підприємницької діяльності в умовах ринкової економіки. Підприємства впроваджують інновації для збереження і покращення своїх ринкових позицій, здобуття нових ринків збуту продукції, підвищення рівня конкурентоспроможності, формування стратегічної позиції на ринку тощо. Інновації та інноваційні рішення – це також передумова підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання загалом.

Проблеми розгляду різних інноваційних елементів у системі полівекторного розвитку підприємств розглядають у своїй праці чимало вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких варто виокремити праці І. Александрова, І. Алексєєва, І. Балабанова, В. Бандурова, В. Белінської, І. Бланка, Б. Буркинського, В. Василенка, В. Гесця, Н. Гончарової, Ю. Гончарова, В. Захарченка, С. Ілляшенка, О. Кузьміна, О. Мельник, Л. Михайлової, Й. Петровича, А. Савчука, І. Скворцова, В. Соловйова, П. Харіва,

Н. Чухрай, І. Школи, А. Яковлєва та ін. Разом з тим, слід зауважити, що інновації та інноваційні рішення у сфері забезпечення полівекторного розвитку підприємств є не статичним, а динамічним явищем. Це пояснюється, зокрема, тим, що т. зв. рушійною силою інноваційних перетворень є безперервна динамічна діяльність у напрямку пошуку нових ринків збуту, аналізування поточного і майбутнього конкурентного середовища, вивчення й аналізування динамічних потреб споживачів, моніторинг інноваційних рішень конкурентів тощо. Відтак, актуалізується необхідність застосування динамічного підходу до управління інноваціями підприємств і використання поняття «інноваційна динаміка» для окреслення взаємозв'язку між інноваційними процесами та динамічністю. Теоретичне обґрунтування сутності цього поняття є важливою і необхідною передумовою розроблення моделі забезпечення такої динаміки на підприємствах. Зазначена проблема набуває ще більшої значущості в умовах, коли для діагностування інноваційної діяльності підприємств застосовуються здебільшого статичні методики і підходи. Разом з тим, сьогодення потребує зміни традиційних підходів до управління інноваційними процесами підприємств з акцентом на динамічний чинник. Підприємствам у цьому напрямку важливо не просто констатувати факти, а використовувати

інструментарій динамічного аналізування із прогнозуванням можливих траєкторій змін інноваційного середовища.

МЕТА РОБОТИ

Метою статті є обґрунтування важливості та необхідності застосування динамічного підходу до управління інноваційними процесами підприємств для забезпечення їхнього полікритеріального розвитку з використанням інноваційних важелів, а також розвиток трактування поняття інноваційної динаміки.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для вирішення окреслених завдань у роботі були застосовані різні методи дослідження, а саме: морфологічного аналізу – для уточнення понятійно-категорійного апарату за проблемою; системного підходу – для розгляду проблеми виокремлення інноваційної динаміки як елемента системи полівекторного розвитку підприємств; порівняння – для ідентифікування ретроспективного та теперішнього стану управління інноваційними процесами на підприємствах; експертних оцінок й емпіричного дослідження – для прогнозування подальшого розвитку інноваційної підсистеми полівекторного розвитку підприємств.

РЕЗУЛЬТАТИ

Як свідчить досвід успішних країн, інноваційні рішення потрібні різним компаніям незалежно від величини чи етапу їхнього життєвого циклу. Інноваційне бачення розвитку повинно бути закладено в стратегії підприємства, а також в стратегічних та тактичних цілях. Без інновацій суб'єктам підприємницької діяльності складно (а нерідко навіть неможливо) успішно конкурувати на глобальних ринках.

Слід зауважити, що поняття «динаміка» доволі часто вживається у економічних наукових дослідженнях вітчизняних та іноземних авторів. Варто звернути увагу і на те, що у вітчизняних словникових виданнях це поняття трактується з позиції ходу розвитку, зміни якогось явища [6]. Чимало напрацювань у науковій літературі стосується поняття конкурентної динаміки підприємств. Як слушно зазначають Д. Гергерт та Д.Г. Артем'єв [2, с. 6], це поняття розглядається з різних точок зору, починаючи від досліджень конкуренції у боротьбі за виживання і закінчуючи теоретико-ігровими моделями різних конкуруючих процесів. З позиції Т.О. Загорної [4-5] поняття конкурентної динаміки трактується як процес «адаптації учасників конкурентної боротьби до якісних і/або кількісних змін елементів і структури конкурентного механізму, заснований на взаємодії суб'єктів конкуренції та такий, що відображає ступінь їх готовності до умов, характеристик і параметрів конкурентного процесу». У роботі [1, с. 41] під цим поняттям розуміють «дослідження міжфірмового суперництва, що базується на конкурентних діях і зворотних реакція, дослідження стратегічного та організаційного оточення, а також рушійних сил та наслідків конкуренції».

Розглядаючи на основі вищеведеного аналізоване поняття інноваційної динаміки, слід акцентувати увагу на тому, що воно дає змогу зрозуміти поведінку підприємств в інноваційному середовищі. В основі цього поняття – конкретні дії та реакції суб'єктів підприємницької діяльності на зміни середовища функціонування. Враховуючи наведені у роботі [2, с. 6] положення, варто зауважити, що інноваційна динаміка пов'язана з інноваційним динамічним процесом взаємовпливу підприємств (дія і протидія) один на одного під час пошуку нових ринкових можливостей інноваційного характеру. Характерною ознакою такої динаміки є і те, що вона враховує прогнозування зміни інноваційного середовища та поведінки його учасників.

Узагальнення вищеведеного, а також результати здійснених досліджень дають змогу стверджувати про доцільність трактування поняття інноваційної динаміки з позиції дій та реакцій підприємства на зміну середовища функціонування з метою покращення інноваційної позиції на ринку з урахуванням інноваційної політики держави, а також прогнозування інноваційного середовища та поведінки його суб'єктів.

Необхідність дослідження інноваційної динаміки підприємств обумовлюється насамперед динамічністю і невизначеністю середовища функціонування. Як доведено теорією і практикою, динамічна інноваційна поведінка підприємств є визначальним чинником конкурентних переваг. Суб'єкти підприємницької діяльності повинні могли не тільки адаптуватися, інтегруватися та пристосуватись до зміни чинників інноваційного середовища, але й здійснювати постійний моніторинг своєї інноваційної позиції на ринку як і зрештою здійснювати постійний моніторинг такого середовища.

Враховуючи обґрунтовані у роботах [3; 7; 8] положення, слід зауважити, що у сфері прогнозування інноваційного середовища функціонування можна враховувати різні моделі. Наприклад, однією із таких є запропонована у роботі [Ошибка! Источник ссылки не найден., с. 323] модель «AMS» (інформованість – мотивація – можливості), що у модифікованій формі передбачає можливість реагувати на зміни інноваційного середовища за умов наявності потрібної інформації, належного рівня мотивованості на активні дії, а також володіння необхідними можливостями (навичками та ресурсами) для здійснення цих дій. З урахуванням зазначеного у роботі [Ошибка! Источник ссылки не найден., с. 7], доцільно наголосити, що процеси управління інноваційною динамікою підприємств завжди пов'язані із асиметричністю інформації щодо динаміки інноваційного середовища, тобто різним її сприйняттям різними суб'єктами, що у підсумку впливає на різну їхню реакцію та дії.

ВИСНОВКИ

У статті обґрунтована важливість та необхідність застосування динамічного підходу до управління інноваційними процесами підприємств для забезпечення їхнього полікритеріального розвитку з використанням інноваційних важелів. Це – важлива

передумова ухвалення керівниками і власниками суб'єктів господарської діяльності дієвих управлінських рішень стратегічного та тактичного характеру. Розвинуто трактування поняття інноваційної динаміки, під яким запропоновано розуміти дії та реакції підприємства на зміну середовища функціонування з метою покращення інноваційної позиції на ринку з урахуванням інноваційної політики держави, а також прогнозування інноваційного середовища та поведінки його суб'єктів. Це дає змогу у перспективі подальших досліджень ідентифікувати основні характерні ознаки цього поняття.

Список використаних джерел

1. Войтехович Е.Н. К вопросу об интеграции ресурсной теории и конкурентной динамики / Е.Н. Войтехович // Современные тенденции в экономике и управлении. – 2012. – №13-1. – С. 38-43.
2. Гергерт Д.В. Конкурентная динамика: истории, тенденции и перспективные исследования. Методологический обзор / Д.В. Гергерт, Д.Г. Артемьев // *Arg Administrandi*. – 2014. – №3. – С. 5-15.
3. Жежуха В.Й. Методологічні положення з формування системи показників діагностики інноваційної складової технологічних процесів промислових підприємств / В.Й. Жежуха // *Бізнес Інформ. Науковий журнал*. – 2014. – №1. – С. 204-208.
4. Загорна Т.О. Конкурентна динаміка роздрібної торгівлі: теорія, діагностика, моделювання: [монографія] / Т.О. Загорна. – Донецьк: Вид-во «Ноулідж», 2013. – 463 с.
5. Загорная Т.О. Конкурентная динамика как фактор активизации инновационных процессов в экономике / Т.О. Загорная // *Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. Регіональний розвиток – основа розбудови української держави*. – Донецьк: ДоДУУ, 2012. – Т. XIII. – С. 113-125.
6. Словопедія: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/38/53396/378837.html>.
7. Melnyk O.G. Anticipatory enterprise management based on weak signals / O.G. Melnyk, M.Y. Adamiv // *Actual Problems of Economics*. – 2013. – №1 (139). – С. 32-41.
8. Smith K.G. Competitive Dynamics Research: Critique and Future Directions / K.G. Smith, W.J. Ferrier, H. Ndofor // *Handbook of Strategic Management* / ed. by M. Hitt, R.E. Freeman, J. Harrison. L.: Blackwell Publishers, 2001. – P. 315-361.

ГІЛЬОРМЕ

Тетяна Вікторівна
gillyorme@i.ua

УДК [620.92:338.45] (447)

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНТЕГРОВаних МАРКЕТИНГОВИх
КОМУНІКАЦІЙ ПРОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ІЗ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯFORMING THE SYSTEM OF INTEGRATED MARKETING
COMMUNICATIONS FOR PROMOTION OF ENERGY EFFICIENCY
MEASURES

к.е.н., доцент кафедри статистики, обліку та економічної інформатики, провідний науковий співробітник НДІ енергетики Дніпропетровський національний університет

Стаття присвячена розробці теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо запровадження системи інтегрованих маркетингових комунікацій (СІМК) просування енергозберігаючих заходів. Побудовано інформаційно-комунікаційний простір маркетингового просування енергозберігаючих технологій у трьохвимірному просторі: вид споживчого ринку, засобів просування, вид комунікаційного простору (реального, віртуального).

Проаналізована схема рівнів вибору оптимального інформаційно-комунікаційного засобу просування енергозберігаючих технологій на засадах методу аналізу ієрархій Т. Сааті. Розглянута принципова модель системи інтегрованих маркетингових комунікацій просування енергозберігаючих заходів. Формалізована система інтегрованих маркетингових комунікацій просування енергозберігаючих заходів.

Статья посвящена разработке теоретических, методологических положений и практических рекомендаций по внедрению системы интегрированных маркетинговых коммуникаций (СИМК) продвижения энергосберегающих мероприятий. Построено информационно-коммуникационное пространство маркетингового продвижения энергосберегающих технологий в трехмерном пространстве: вид потребительского рынка, средства продвижения, вид коммуникационного пространства (реального, виртуального). Проанализирована схема уровней выбора оптимального информационно-коммуникационного средства продвижения энергосберегающих технологий на основе метода анализа иерархий Т. Саати. Рассмотрена принципиальная модель системы интегрированных маркетинговых коммуникаций по продвижению энергосберегающих мероприятий. Формализованная система интегрированных маркетинговых коммуникаций продвижение энергосберегающих мероприятий.

The article is dedicated to development of theoretical and methodological provisions as well as practical recommendations with regard to the implementation of the system of integrated marketing communications (IMCS) for promotion of energy efficiency measures. An information and communication space of the marketing promotion of energy efficiency technologies in three-dimensional space was constructed: type of consumer market, promotion devices, type of communication space (real, virtual). The analysis is performed regarding the scheme of levels of selecting the optimal information and communication device for promotion of energy efficiency technologies according to the principle of analytic hierarchy process by T. Saaty. The article further considers the conceptual model of the system of integrated marketing communications for the purpose of promoting energy efficiency measures. The formalization is provided for the system of integrated marketing communications of energy efficiency measures promotion.

Ключові слова: система інтегрованих маркетингових комунікацій, енергозбереження, енергоефективність, механізм

Ключевые слова: система интегрированных маркетинговых коммуникаций, энергосбережение, энергоэффективность, механизм

Keywords: system of integrated marketing communications, energy efficiency, energy saving, mechanism

ВСТУП

З метою формування європейської ментальності у вітчизняних споживачів, посередників, постачальників, інших учасників ринкових процесів слід проводити відповідне маркетингове комунікаційне забезпечення створення і просування на ринки енергозберігаючих технологій в Україні. Це можливо за допомогою формування і запровадження системи

інтегрованих маркетингових комунікацій (СІМК) просування енергозберігаючих заходів. Зважаючи на певну новизну розробки методологічної платформи формування механізмів маркетингового просування енергозберігаючих технологій, існують розбіжності наукових поглядів, зокрема О. І. Косов [2, с. 141] при дослідженні проблем розвитку маркетингового управління енергозбереженням в Україні, особливу

роль відводить саме механізму інформаційної обізнаності споживачів в сфері енергозбереження. Ш. Хэнсен, Дж. Вейсман [5, с. 6] при прогнозуванні нових горизонтів фінансування проектів з енергоефективності, розглядають особливості формування глобальних змін на ринку інноваційних енергозберігаючих технологій під впливом створення інформаційного інтерактивного супроводу з використанням Інтернет-технологій. О.В. Полякова [3, с. 163] при розгляді механізму керування просуванням пропонує концептуальну модель організаційно-економічного механізму маркетингового просування послуг, методологічний підхід якої, на наш погляд, можливо застосувати при розробці механізму маркетингового просування енергозберігаючих технологій.

МЕТА РОБОТИ

Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо запровадження системи інтегрованих маркетингових комунікацій (СІМК) просування енергозберігаючих заходів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet. При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу,

порівняння та узагальнення, метод аналізу ієрархій Т. Сааті.

РЕЗУЛЬТАТИ

Застосування інтегрованого підходу змінює тенденції використання маркетингових комунікацій: замість одного напряму надання інформації споживачам про енергозберігаючі технології, заходів щодо підвищення енергоефективності та зменшення енерговитрат діяльності, в системі інтегрованих маркетингових комунікацій застосовують усі елементи, які можуть сприяти виконанню цілей комунікації. Інтегровані маркетингові комунікації допомагають створенню синергії за рахунок координації всіх видів комунікативної діяльності, які ефективніше та надійніше сприймаються та запам'ятовуються цільовою аудиторією. Узгоджені дії є більш дієвими, ніж незалежні та нескоординовані.

Механізм просування енергозберігаючих технологій приводиться у дію за допомогою комплексного наукового інструментарію просування, при цьому пошук здійснюється в інформаційному просторі, що представлено на осях: вид споживчого ринку (A1, A2), засобів просування (B1, B2), вид комунікаційного простору (реального, віртуального) (рис. 1) [1].

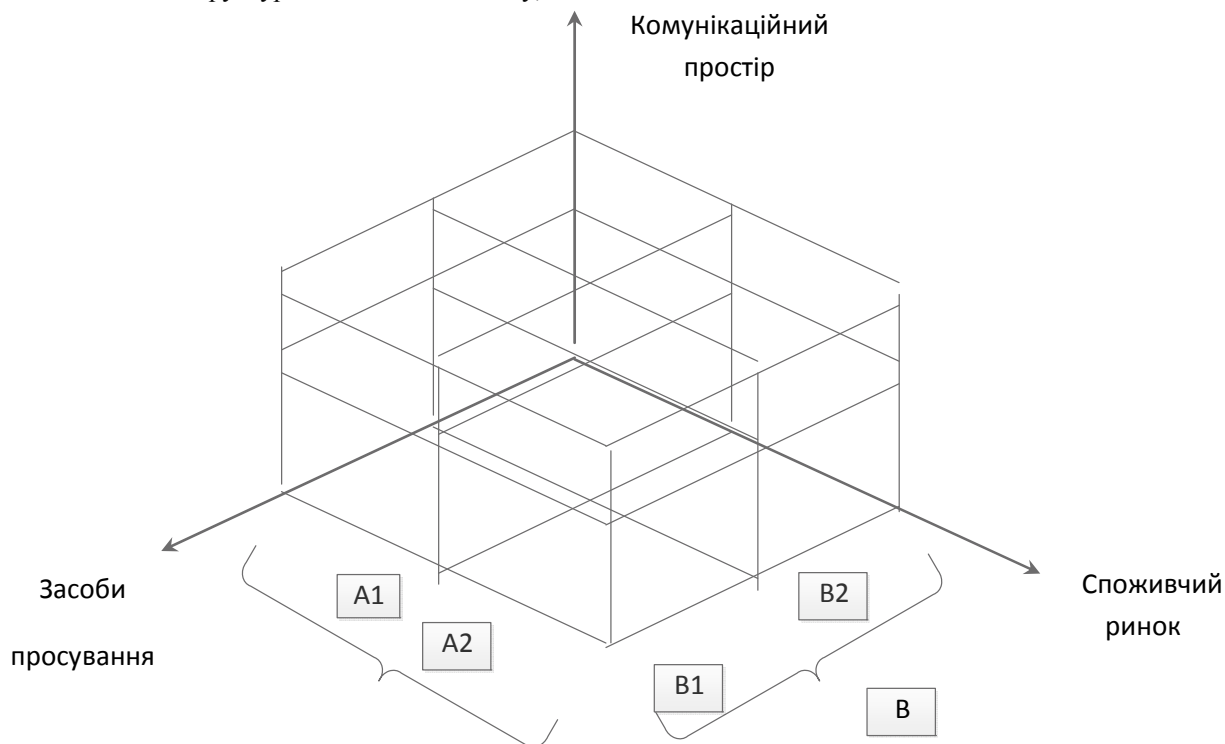

Рис. 1 Інформаційно-комунікаційний простір маркетингового просування енергозберігаючих технологій [авторська розробка]

Інформаційна модель, представлена на рис. 1, дозволяє розробити матрицю комбінованих засобів маркетингового просування. Її розширення, яке здійснюється за допомогою маркетингових технологій, дозволяє генерувати та створювати інноваційні засоби просування. Відповідно до формули площі паралелепіпеда, можливо визначити,

що засоби маркетингового просування енергозберігаючих технологій визначають перехід віртуального комунікаційного простору у реальний, як [1]:

$$S_{\text{комунікаційного простору}} = 2 \times (AB + BC + AC) \quad (1)$$

де $S_{\text{комунікаційного простору}}$ – реальний

комунікаційний простір; В – сукупність засобів маркетингового просування; А – види споживчих ринків; С – сукупність маркетингових технологій, що дозволяють здійснити ефективне маркетингове просування енергозберігаючих технологій.

При цьому найбільш ефективним маркетинговим просуванням є комплексний вплив – інтегровані маркетингові комунікації. Рівень відповідності комунікаційних засобів та бажань споживачів повинен виступати критерієм вибору ефективності засобів. Але проаналізувати всі аспекти впливу засобів маркетингового просування на споживачів проектів енергозберігаючих технологій є проблематично, насамперед через великий масив вхідних даних та недостатність інформації, яка дозволить створити інформаційно-комунікаційний простір. У таких випадках система оцінки ефективності запровадження заходів енергозбереження, його інформаційно-комунікаційна складова. Пропонуємо розділити систему оцінки ефективності комунікаційних засобів, виділити самостійні ієрархічні підсистеми на засадах методу аналізу ієрархій Т. Сааті [4]. При цьому потрібно побудувати 4 рівня критеріїв вибору оптимального комунікаційного засобу просування: перший – тип споживача (А); другий – економічні показники можливостей споживача (В); третій – доступні для сприйняття засоби просування (С); четвертий –

інструменти, що забезпечують безпосередній вплив на споживача (D). На сприйняття засобів просування (запровадження) заходів з енергозбереження споживачем впливають різноманітні чинники, які нерівнозначні, що створюють множину альтернативних рішень.

Множина інформаційно-комунікаційних засобів (альтернативні рішення) просування енергозберігаючих технологій підприємства S_{IK} складається з елементів чотирьох підмножин на засадах методу аналізу ієрархій Т. Сааті:

$$S_{IK} = A \cup B \cup C \cup D \quad (2),$$

де А – множина типів споживачів; І – множина економічних показників можливостей споживача; F – доступних для сприйняття засоби просування; М – інструментів, що забезпечують безпосередній вплив на споживача.

На підставі аналізу множинні факторів, що впливають на відношення споживачі к засобам просування енергозберігаючих заходів, необхідно знати максимальний попит на такий інформаційно-комунікаційний засіб, що дозволить забезпечити максимальну ступень досягнення його комунікації. Методика аналізу ієрархій дозволяє будувати розгалужені ієрархічні структури (рис. 2).

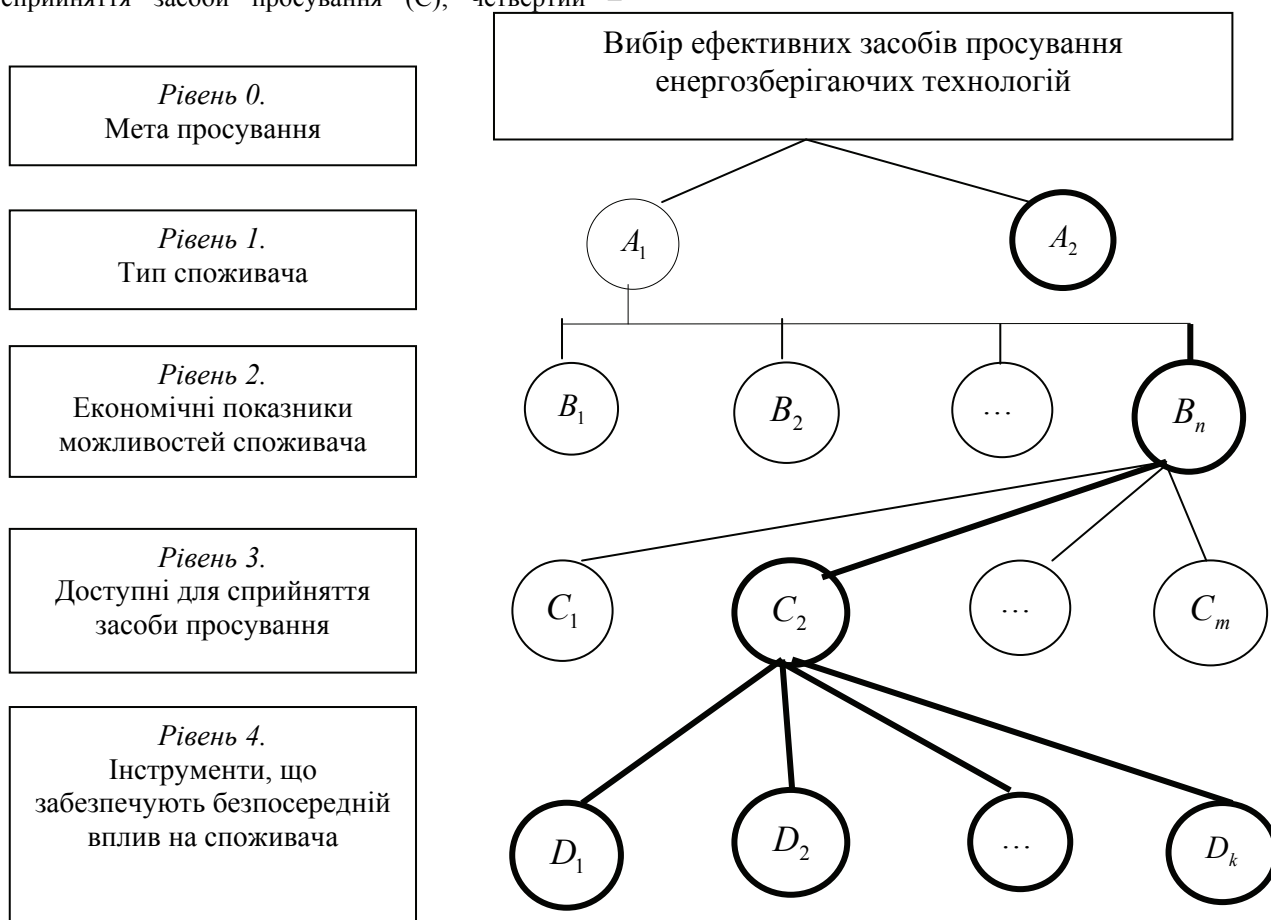

Рис. 2 Схема рівнів вибору оптимального інформаційно-комунікаційного засобу просування енергозберігаючих технологій на засадах методу аналізу ієрархій [авторська розробка]

Перший рівень визначається типом споживача відповідно його активності споживати інформацію у маркетингових комунікаціях. Пропонується класифікувати його на активного (самостійно замається пошуком інформації та здійснює зворотний зв'язок комунікаційного впливу на процес споживання та просування) та пасивного – інформація щодо просування впливає у випадковій формі. При цьому з позиції розвитку підвищення інтерактивності комунікації, необхідно приділити більше зусиль для пасивного споживача. Другий рівень визначається критерієм – економічні показники можливості споживача. Для того, щоб визначати ці ключові критерії можливостей, на наш погляд, необхідно використати методику, яка включає розрахунок внутрішніх та зовнішніх загроз на прийняття рішення – стратегічний аналіз (маркетингові методи PEST-аналіз та SNW-аналіз). У якості альтернатив можуть виступати сегменти по рівню доходу та освіти, що у подальшому буде визначати якість сприйняття засобів просування енергозберігаючих технологій. Третій рівень визначає критерій доступності для сприйняття засобів просування – знань про енергозберігаючі технології та ступенем довіри до них. Четвертий рівень – це критерії інструментів, які забезпечують безпосередній вплив на споживача (альтернативні засоби просування).

Обґрунтування вибору на кожному рівні повинно визначатися за допомогою експертної матриці Т. Сааті, наприклад критерії «Економічні можливості споживача» визначається за правилом попарного порівняння:

$$\begin{cases} B_1 = 2B_2, B_1 = 5B_3 \\ 2B_2 = 5B_3 \vee B_2 = 5/2B_3 \rightarrow \\ B_3 = 2/5B_2 \end{cases} \quad (3),$$

$$\frac{B_2}{B_3} = \frac{5}{2}, \frac{B_3}{B_2} = \frac{2}{5}$$

де B_i – і-те значення порівняльного фактора.

Інші критерії рівнів 1-2, 4 визначаються за допомогою такого порівняння відповідно до формули 3. Після розрахунків за формулою 3, будується матриця попарних порівнянь у табличному вигляді. Потім, для подальшого складання скалярного ланцюга, визначається той фактор, який отримує максимальну кількість балів у «Матриці попарних порівнянь».

Але вибір ефективного засобу просування енергозберігаючих технологій, не вирішує задачу

синергетичного ефекту компанії просування енергозберігаючих технологій на ринок. Для цього необхідно створити організаційний механізм інформаційно-комунікаційного забезпечення просування цих технологій, тобто організаційну структуру управління процесом просування та управлінських рішень у системі цієї структури.

При цьому існують зовнішні загрози вибору оптимального інформаційно-комунікаційного засобу просування енергозберігаючих технологій D , як потенційні (D^p), і реальні (D^r) (за результати PEST-аналіз). Після запровадження інтегрованих маркетингових комунікацій просування енергозберігаючих заходів (їх формування здійснюється після вибору оптимального інформаційно-комунікаційного засобу просування енергозберігаючих технологій – S_{IK}^{opt}) виникають множини управлінських рішень (U): необхідних (U^n) та рекомендованих (U^{rec}), щодо забезпечення достатнього рівня інформаційно-комунікаційного підтримки заходів з енергозбереження.

Тоді систему інтегрованих маркетингових комунікацій просування енергозберігаючих заходів (СІМК) у формальному вигляді можна описати таким чином:

$$СІМК = \{\dot{O}, S_{IK_t}, S_{IK_t}^{opt}, D_t^p, D_t^r, U_t^n, U_t^{rec}\} \quad (4),$$

де Т – множина моментів часу t; S_{IK_t} – множина інформаційно-комунікаційних засобів (альтернативні рішення) просування енергозберігаючих технологій підприємства в момент часу t; $S_{IK_t}^{opt}$ – множина оптимального інформаційно-комунікаційного засобу просування енергозберігаючих технологій в момент часу t; D_t^p, D_t^r – множини відповідних реальних і потенційних загроз вибору оптимального інформаційно-комунікаційного засобу просування енергозберігаючих технологій t; U_t^n, U_t^{rec} – множини відповідно необхідних та рекомендованих управлінських рішень щодо забезпечення достатнього рівня інформаційно-комунікаційного підтримки заходів з енергозбереження в момент часу t.

Враховуючи інформацію, яка надходить на входи системи інтегрованих маркетингових комунікацій щодо просуванню енергозберігаючих заходів (СІМК), а також реакцію цієї системи на отриману інформацію, функціонування даної системи можливо описати таким чином (рис. 3).

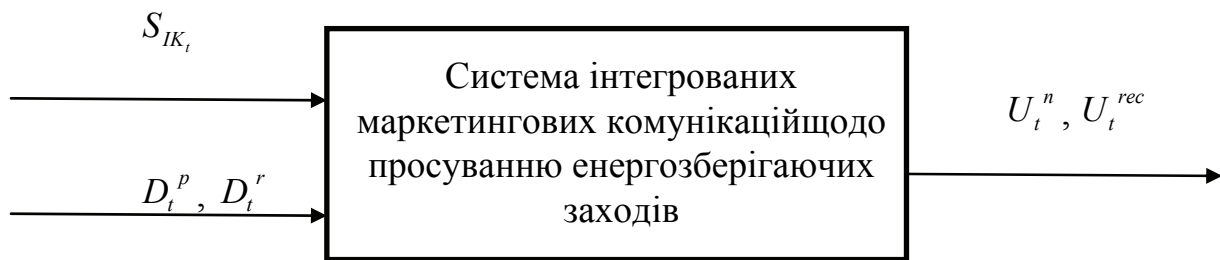

Рис. 3 Принципова модель системи інтегрованих маркетингових комунікацій просування енергозберігаючих заходів [авторська розробка]

Результатом етапу синтезу механізму є побудова структурно-логічної моделі механізму маркетингового просування енергозберігаючих технологій. Цілі механізму маркетингового просування енергозберігаючих технологій співпадають з основною метою механізму на етапі розробки концепції – передбачає посилення вектору партнерської співпраці всіх учасників енергетичних сервісних ринків країни, у т.ч. на основі комплексного впровадження інтерактивного діалогу в межах соціальних і корпоративних інформаційних мереж.

ВИСНОВКИ

Інтегровані маркетингові комунікації посилюють лояльність та прихильність до товарної марки підприємства за рахунок концентрації зусиль на довгострокових стосунках із покупцями та іншими учасниками маркетингового процесу. Енергетична й економічна безпека функціонування суб'єктів господарювання та великих галузевих об'єднань забезпечується саме на основі використання здобутків прогресивних інноваційних технологій у сфері електроенергетики. Соціально-економічною ефективністю впровадження інноваційних енергетичних й інформаційних технологій є економія суспільної праці та заощадження важливих ресурсів. Результати фундаментальних досліджень відіграють важливу роль у функціонуванні інноваційних фірм на

енергоринках. При цьому важливим є досягнення комерціалізації інновацій. Розвиток ІТ-компаній сприяє пришвидшенню інформаційного та ринкового обміну, розповсюдженню інноваційних технологій.

Список використаних джерел

1. Гільорме Т.В. Формування механізму маркетингового просування енергозберігаючих технологій на ринках товарів і послуг України / Маркетингове просування енергозберігаючих технологій використання альтернативних джерел енергії в Україні: Монографія / С.О. Смирнов, С.Я. Касян, Л.В. Накашидзе, Т.В. Гільорме. – Дніпропетровськ : «ЛІРА», 2015. – С. 80–111.
2. Косов О.І. Сучасні проблеми маркетингового управління енергозбереження в Україні / О.І. Косов // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 3(25). – С. 140–144.
3. Полякова О.В. Механізм управління продвижением / О.В. Полякова // Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки. – 2013. – № 1-1. – С. 162–166.
4. Саати Т.Л. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Т.Л. Саати. перевод с англ. В.Г. Вачнадзе. – М.: Радио и связь, 1993. – 316 с.
5. Хэнсен Ш. Перфоманс – контрактинг: новые горизонты / Ш. Хэнсен, Дж. Вейсман // Энергоаудит-изнергосервис. – 2013. – № 2(26). – С. 4–11.

ГОРДІЄНКО

Людмила Анатоліївна

УДК 336.563

МОДЕЛІ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ В УКРАЇНІ

MODELS OF FINANCING OF SOCIAL PROGRAMS ARE IN UKRAINE

к.е.н., доцент, член-
кореспондент ЧРО
АЕНУ

Статтю присвячено дослідженню сучасної практики гарантування соціального захисту громадян, зокрема досліджено механізм та принципи фінансування соціальних програм в Україні. Через призму виконаного дослідження виявлено існуючі недоліки виділення та використання коштів та запропоновано узагальнену модель фінансування соціальних програм.

Статья посвящена исследованию современной практики предоставления социальной защиты граждан, в частности исследован механизм и принципы финансирования социальных программ в Украине. Через призму выполненного исследования выявлены существующие проблемы выделения и использования средств и предложена обобщенная модель финансирования социальных программ.

The article is sanctified to research of modern practice of grant of social defence of citizens, in particular a mechanism and principles of financing of the social programs are investigational in Ukraine. Through the prism of the executed research the modern lacks of selection and use of money are educed and the generalized model of financing of the social programs is offered.

Ключові слова: бюджет, соціальна політика, соціальна програм, соціальна сфера, фінансування, фінансові ресурси, моделі

Ключевые слова: бюджет, социальная политика, социальная программ, социальная сфера, финансирование, финансовые ресурсы, модели

Keywords: the budget, social policy, social programs, social services, financing, financial resources, models

ВСТУП

В умовах сьогодення зростання соціальної складової в діяльності держави є неминучим, адже саме надання державної допомоги населенню забезпечує їхні суспільні потреби та інтереси. Відповідно характерологічної актуальності набувають дослідження суті соціальної політики, її моделей та інструментів, шляхів оптимізації.

За своєю сутнісною характеристикою, соціальна політика – є комплексом соціальних програм спрямованих на вирішення певних соціальних проблем. Результатом реалізації програм, як правило, є – соціальний і соціально-економічний ефект, що виражається в підвищенні якості життя громадян, і суспільства, у цілому.

Проблеми соціального захисту, забезпечення соціальних гарантій населення постійно досліджуються науковцями. Так, проблеми соціальної сфери досліджували – Кириленко О., Куценко В., Остафійчук Я., Палій О., Ріппа М., Скуратівський В., Шульга М. та інші. Механізми та принципи фінансування соціальних видатків висвітлено в працях: О. Амоши, Л. Антошкіної, С.Корецької, М.Крупки, В. Опаріна, К. Павлюка, І. Сироти, В. Федосова та інших науковців.

Герасименко Г., Карлін М., Лібанова М., Макарова О., Саріогло В., Теслюк Е., Черенько Л.,

Чугунов І. у своїх роботах визначили принципи формування, реалізації соціальних програм та ефективність їхнього фінансового забезпечення. Але, погіршення економічної ситуації в Україні, значна соціальна напруга й надалі зумовлюють актуальність досліджень спрямованих на розробку та реалізацію дієвих моделей соціального захисту населення.

МЕТА РОБОТИ полягає в з'ясуванні змісту соціальних програм, їхнього місця в соціальній політиці та рівня фінансового забезпечення.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є нормативно-правові акти, результати наукових досліджень, матеріали наукових та періодичних видань, ресурси Internet. Під час дослідження використано методи структурно-логічного аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ

У загальному розумінні, соціальна політика – це комплекс заходів, який охоплює різноманітні напрями соціальної сфери суспільства та здійснюється державними та громадськими організаціями з метою підвищення добробуту, надання соціального захисту різним верствам населення [1]. А відтак, держава бере на себе зобов'язання щодо надання соціальних послуг

шляхом фінансування, ресурсного забезпечення, гарантування вільного доступу до цих ресурсів та застосування інших державно-управлінських механізмів.

Модель соціальної політики, що реалізується в конкретній державі, ґрунтується на цінностях, що закладено в підґрунтя перерозподілу суспільних благ та надання соціальних послуг.

У сучасному економічному просторі виокремлюють три основні моделі соціальної політики, запропоновані Г. Еспін-Андерсеном (1980 р.), – соціал-демократичну, корпоративну та ліберальну [6]. У ліберальній моделі соціальний захист від держави отримують лише найбільш вразливі групи населення, а інші громадяни повинні забезпечувати себе самостійно. Тобто в соціальних питаннях перевага надається не державі, а особистим зусиллям окремого громадянина.

Корпоративна модель розвинулась в країнах із соціально орієнтованою ринковою економікою та передбачає – об'єднання зусиль у розв'язанні соціальних проблем. Скандинавська (або соціально-демократична) модель – визначальна роль у соціальному захисті населення належить державі, яка надає базове забезпечення всім громадянам країни з державного й місцевого бюджету, сформованих за рахунок податків. Саме тому її нерідко називають солідарною [6].

Наведені моделі не зустрічаються в чистому вигляді, являючи собою “ідеальні типи” соціальної держави, на практиці зустрічається поєднання елементів ліберальної, корпоративної й соціал-демократичної моделі з перевагою однієї з них. Для України характерною є солідарна (скандинавська) модель соціальної політики, адже левова частка фінансової допомоги населенню здійснюється за рахунок коштів державного та місцевого бюджету.

Концепція індикативного планування, яка є основою сучасного економічного механізму державної підтримки соціальної сфери, передбачає – формування національної системи соціальних стандартів. Останні характеризують перспективні показники розвитку по кожній галузі соціальної сфери. Перехід до програмно-цільового методу

планування бюджетів усіх рівнів в Україні, зумовило розробку та реалізацію бюджетних програм, зокрема, і соціальних [3].

Тобто, в сучасних умовах одним з ефективних економічних механізмів державної підтримки соціальної сфери є цільове соціальне програмування, що є формою системного перерозподілу ресурсів на основі заздалегідь визначеної мети, критеріїв і можливих форм використання фінансових ресурсів для вирішення конкретних соціальних завдань.

Соціальні програми, що реалізуються в Україні, можна класифікувати за різними критеріями: за спрямованістю, територіальними масштабами, строками реалізації, комплексністю [2].

Під час визначення пріоритетності програм та виділення ресурсів на їхнє виконання, змістовного значення надуває її спрямованість. Так, за спрямованістю програми можуть бути:

спрямовані на попередження негативних соціальних наслідків будь-яких процесів або явищ (програми соціального страхування);

спрямовані на подолання негативних соціальних явищ або процесів – програми адресної допомоги, програми житлових субсидій;

спрямовані на розвиток будь-якої соціальної сфери, або соціальної групи (програма розвитку молоді, або програма, спрямована на покращення здоров'я нації) [4].

Фінансування програмних заходів відбувається переважно за рахунок бюджетних коштів, але в окремих випадках, їхнє фінансування може здійснюватися з інших джерел, тобто держава делегує частину своїх повноважень із реалізації конкретних соціальних програм іншим учасникам суспільних відносин, і бере на себе лише функцію контролю.

Цілком зрозуміло, що гарантування прийняттого рівня соціального захисту населення, вимагає значних фінансових затрат, які визначаються рівнем економічного розвитку та станом ринку праці в державі. У розвинених країн фінансування соціального захисту відбувається не лише за рахунок держави, але й коштом працедавців, працівників та інших джерел (табл. 1).

Таблиця 1

Джерела фінансування соціальних програм (% від загальної суми фінансування)

[розраховано автором за даними [7;8]]

Країна	Отримувачі соціальної допомоги	Роботодавці	Держава	Інші джерела фінансування
США	23,0	34,2	23,6	19,2
Франція	22,4	50,5	21,5	5,6
Німеччина	33,1	34,9	28,1	3,9
Японія	25,9	28,9	26,9	18,3
Швеція	1,3	44,1	19,4	35,2
Україна	0,8	12,4	78,2	8,6

Данні табл. 1 свідчать, що в західних країнах левова частка фінансування соціальних програм належить різноманітним джерелам, й лише 20-28% фінансується за рахунок бюджетних ресурсів. В Україні ж на інші джерела фінансування припадає 22%, а решту надає держава.

Недостатня економічна зваженість рішень щодо здійснення державних соціальних видатків, та недосконалість сьогоденного бюджетного процесу, призвели до необґрунтованого рівня соціальних зобов'язань держави, міжвідомчої розпорошеності

державного фінансування соціальних програм, декларативного характеру програмного підходу.

Основним органом, що забезпечує управління державними соціальними програми в Україні є Міністерство соціальної політики України (рис. 1).

Отже, рівень фінансування соціальних програм 2015 р. в Україні скоротився на 13,4% у порівнянні з 2013 р. (де відмічено найбільшу частку видатків у ВВП). Але, якщо порівнювати стан фінансування програм у 2015 р. проти 2014 р., варто відзначити, що при загальному зростанні видатків зведеного бюджету 2015 р. на 29,9%, фінансування соціальних програм зросло на 30%. Однак, за даними Рахункової палати України, профінансовано у повному обсязі лише 43,6% соціальних програм, що реалізовувалися у 2015 р., за 8,9% програм фінансування взагалі не розпочиналося, інші програми профінансовано від 52

до 86% [9]. Основними причинами такого фінансування є скорочення приросту бюджетних ресурсів порівняно зі зростанням соціальних видатків.

Враховуючи результати виконаного дослідження, можна констатувати, що в Україні катастрофічно не вистачає бюджетних ресурсів, а відтак не можливо в повному обсязі реалізувати програми соціального захисту населення, що вимагає: побудови ефективної моделі фінансування програм, джерелами якої будуть не лише бюджетні ресурси, а й кошти потенційних споживачів суспільних послуг, інвесторів тощо.

Узагальнивши діючі моделі фінансового забезпечення бюджетних програм та їх реалізації [5] нами запропоновано власну, узагальнену модель фінансування соціальних програм (рис. 2).

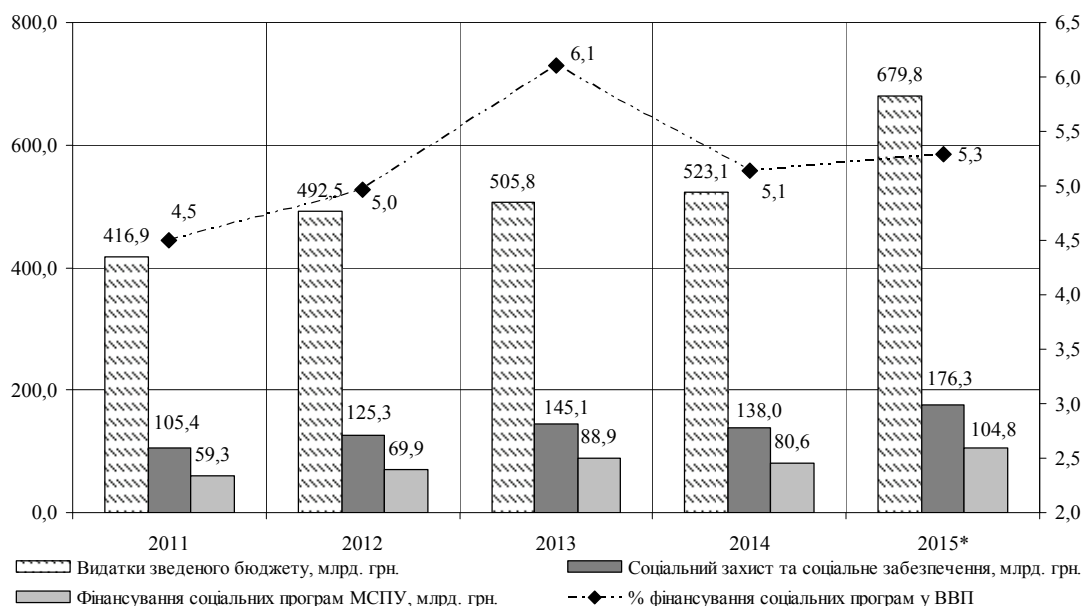

Рис. 1. Стан фінансового забезпечення соціальної сфери та фінансування соціальних програм в Україні за 2011–2015 рр. (оперативні дані) [побудовано автором за даними Міністерства соціальної політики України: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat_id=160211]

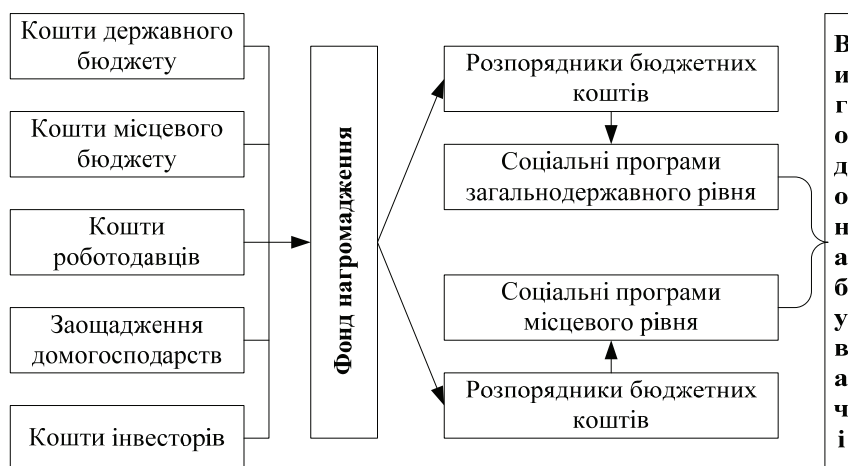

Рис. 2. Узагальнена модель фінансового забезпечення соціальних програм

У ході виконаного дослідження нами було встановлено, що лівову частку фінансування соціальних програм в Україні бере на себе держава, саме за рахунок бюджетних коштів забезпечується 78,2% програм. В умовах економічної кризи, політичної нестабільності та зростання соціальної напруженості, держава вже не в змозі самостійно, якісно надавати соціальні послуги, і як наслідок фінансування по «другорядним програмам» скорочується, або припиняється взагалі.

З метою подолання зазначеного, ми вважаємо за доцільне створення Соціального фонду, призначенням якого буде фінансування загальнодержавних та місцевих соціальних програм. Перевагою створення фонду є: нагромадження на єдиних рахунках коштів залучених з усіх джерел, що дозволить здійснити пропорційний перерозподіл ресурсів між програмами та, тим самим, зменшити бюджетні видатки, та забезпечити автономність програм (впевненість, що програма, у разі бюджетного недофінансування, буде профінансована відповідно до графіка з інших джерел). Фонд може бути створений, як окрема бюджетна організація, а може, з метою економії коштів на апарат управління, бути створений у структурі Міністерства соціальної політики. За допомогою фонду можна буде чітко відслідковувати обсяги фінансування програм, джерела ресурсів та отримання соціального ефекту, а відтак приймати рішення щодо ефективності програми, її подальшої реалізації тощо.

ВИСНОВКИ

Отже, дослідження поняття соціальної політики, її моделей впливу на економічний розвиток держави, визначили місце та роль соціальних програм у соціальній сфері країни. Так, делегування частини бюджетних зобов'язань соціального захисту населення регіональним відділенням, розробка нового механізму соціальної допомоги, розширення матеріальних можливостей громадян вимагають зміни самої організації системи соціального захисту населення. Вагомого значення набуває пошук

ефективних механізмів оцінювання соціальних програм щодо отримання певного соціального ефекту та побудова сучасних моделей їхнього фінансування, що може бути забезпечено за рахунок існуючих організаційно-економічних інструментів соціального забезпечення та динаміки соціальних процесів у державі.

Список використаних джерел

1. Макарова О.В. Соціальна політика в Україні: [моногр.] / О. Макарова. – К.: ІДСД ім. М.В. Птухи НАН України. – К., 2015. – 244 с.
2. Макарова О.В. Соціальні програми як інструмент подолання бідності і підвищення життєвого рівня населення / О. Макарова. – К.: ІДСД НАН України. – 2004. – С. 21–25.
3. Підвищення рівня адресності програм соціальної допомоги в Україні / Дослідження Світового банку; [під заг. ред. Е.Д. Теслюк, Ф. Лейт та ін.]. – К.: Світовий банк, 2010. – 112 с.
4. Соціальні результати державних програм: теоретико-методологічні та прикладні аспекти оцінювання: монографія / за ред. Е.М. Лібанової; ІДСД ім. М.В.Птухи НАНУ. – Умань: Видавець «Сочінський», 2012. – 312 с.
5. Черенько Л.Н. Моделирование вариантов реформирования программ социальной поддержки в Украине // Edukacyjne, kulturove i socjalne aspekty rozwoju wspolczesnych spoleczenstw. – Warszawa, 2012. – pp. 383–393.
6. Esping-Andersen G. The Three Worlds of Welfare Capitalism. Princeton University Press. 1990. – 248 p.
7. Міжнародний інститут статистики (ISI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://isi-web.org/>
8. Міжнародна асоціація статистичних розрахунків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iasc-isi.org/>
9. Фінансова звітність Рахункової палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish>

СЕРВАТИНСЬКА

Інна Миколаївна

УДК 369

ТАКТИКА І СТРАТЕГІЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ
ДЕРЖАВНИХ ФОНДІВ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯTACTICS AND STRATEGY OF FORECASTING THE FINANCIAL RESOURCES
OF THE STATE SOCIAL INSURANCE FUNDаспірант, Черкаський
державний техноло-
гічний університет

Статтю присвячено дослідженню сучасних проблем, та перспективам розвитку державних фондів соціального страхування. Під час дослідження було здійснено оцінку сучасного стану Фондів соціального страхування в Україні, констатовано відсутність збалансованості державних зобов'язань і фінансових ресурсів, що спрямовуються на їх покриття. У статті відображено можливість застосування загальноприйнятих методів прогнозування в соціальному страхуванні. Запропоновано напрями формування стратегії розвитку системи соціального захисту населення в Україні.

Статья посвящена исследованию современных проблем и перспектив развития государственных фондов социального страхования. Осуществлена оценка современного состояния Фондов социального страхования в Украине, констатировано отсутствие сбалансированности государственных обязательств и финансовых ресурсов, которые направляются на их покрытие. В статье отражена возможность применения общепринятых методов прогнозирования в социальном страховании. Предложены направления формирования стратегии развития системы социальной защиты населения в Украине.

The article is devoted to the study of contemporary problems and prospects of development of the state social insurance funds. Current status of the Ukraine Social Insurance Fund is characterized by a lack of balance in government obligations and financial resources allocated for their coverage. In article possibility of application of the standard forecasting methods in social insurance is shown. The directions were marked to form the system of strategy for the population social protection in Ukraine.

Ключові слова: страхування, соціальний захист, фінансові ресурси, стратегія, тактика, фонд соціального страхування, реципієнт

Ключевые слова: страхование, социальная защита, финансовые ресурсы, стратегия, тактика, фонд социального страхования, реципиент

Keywords: insurance, social protection, financial resources, strategy, tactics, the social insurance Fund, the recipient

ВСТУП

Економічні реформи, що відбуваються в Україні супроводжуються збільшенням проблем у напрямі соціального захисту населення викликаних зниженням їхнього матеріального добробуту. З метою підтримки та забезпечення конституційних гарантій населення країни, уряд реалізує різні соціальні програми та проекти. Ліва частина допомог, що отримують громадяни України, фінансується за рахунок державних фондів соціального страхування. Беручи до уваги той факт, що в країні катастрофічно не вистачає бюджетних ресурсів принципи діяльності фондів, а саме надання якісних послуг щодо соціального захисту, вимагають докорінних змін, як на загальнодержавному рівні, так і на рівні конкретних розпорядників коштів.

Соціальне страхування має специфічну особливість, визначену самою природою страхування, а саме: створення механізму відшкодування збитків при виникненні страхового випадку та забезпечення доходів постраждалим [1].

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні пріоритетних напрямів діяльності фондів соціального страхування.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичну основу дослідження склали праці вітчизняних і зарубіжних економістів, монографії, матеріали науково-практичних конференцій.

Методологічну основу дослідження становить діалектичний метод пізнання, що зумовлює вивчення економічних явищ у їхньому постійному розвитку та взаємозв'язку. У роботі були застосовані загальнонаукові методи; методи логічного, системно-

функціонального аналізу, а також наукової абстракції, індукції та дедукції, порівняння, угруповання, економіко-статистичні методи обробки інформації.

РЕЗУЛЬТАТИ

Соціальне страхування – це один із видів державного матеріального забезпечення населення при настанні непрацездатності по хворобі та в інших передбачених законом випадках [2].

Основними принципами реалізації основ соціального страхування є: «обов'язковість фінансування страховими фондами витрат, пов'язаних із наданням матеріального забезпечення та соціальних послуг, в обсягах, передбачених законами про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [3].

Функціонування фондів соціального страхування в Україні регламентується низкою законодавчих актів, які визначають види та принципи надання соціального страхового захисту громадян. Так, ст. 4 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування передбачено, що видами загальнообов'язкового державного соціального страхування залежно від страхового випадку є такі: пенсійне страхування; страхування в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності; медичне страхування; страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; страхування на випадок безробіття; інші види страхування, передбачені законами України [3].

Державні фонди соціального страхування, відповідно до чинного законодавства, виконують такі функції:

- концентрація грошових коштів держави на соціальне страхування;
- забезпечення гарантованої державою допомоги громадянам із тимчасової втрати працездатності, вагітності, пологам та іншим законними підставам;
- участь у розробці й реалізації державних програм охорони здоров'я й соціального страхування;
- часткове фінансування санаторіїв – профілакторіїв, оздоровчих таборів для дітей тощо.

Основними джерелами фінансування фондів, у сучасних реаліях є – кошти державного бюджету та суми перерахованого Єдиного соціального внеску. Так, 2015 р. надходження від єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування становили 185,7 млрд. грн., що на 103,4 %, (6,1 млрд. грн.) більше показників 2014 р. (97,8% від доведеного індикативного показника, що спричинено зменшенням надходжень по Донецькій та Луганській областях у порівнянні з 2014 р. на 7,8 млрд. грн. (43,2%)) [5].

Серед проблем функціонування державних фондів соціального страхування, поряд із фінансовою, варто виокремити й постійне зростання реципієнтів. Так, кількість осіб, що претендують на соціальний захист за 2014–2015 рр. значно зросла. Так, внаслідок ведення бойових дій на Сході України, кількість інвалідів, яким призначено пенсію по інвалідності (за

різними категоріями) зросла на 12,5%, кількість сімей, що втратили годувальника і потребують соціальних виплат за рахунок державних фондів соціального страхування зросла на 6,5% тощо. Загальна сума додаткових виплат (без урахування підвищення прожиткового мінімуму та соціальних стандартів), що було здійснено в 2015 р. становила 11,2 млрд. грн., у той час як від ЄСВ проти 2014 р. збільшення становило 6,1 млрд. грн. [6].

Отже, ситуація, що склалась в Україні, вимагає від уряду, під час визначення напрямів реформування державного соціального страхування, урахування геополітичних факторів, що потребують формування якісних і ефективних заходів спрямованих на вдосконалення системи адміністрування соціального страхування.

Визначальними важелями у вирішенні зазначених проблем, можуть стати стратегія та тактика акумулювання фінансових ресурсів фондів. Стратегічними напрямками діяльності фондів соціального страхування мають стати перспективні заходи щодо формування фінансових ресурсів.

Стратегія, у загальному розумінні, передбачає вибір альтернативних варіантів розвитку з використанням прогнозування для мобілізації й інвестування фінансових ресурсів [4]. Саме стратегія визначає мету й завдання поточної фінансової діяльності фондів соціального страхування. Серед найважливіших напрямів стратегії державних фондів соціального страхування варто виокремити такі: аналіз та оцінка фінансово-економічного стану фондів; розробка облікової й податкової політики; фінансове планування; управління майном; управління поточними витратами, формуванням фінансового результату; аналіз досягнення результатів діяльності конкретного фонду.

Складовою частиною стратегії є перспективне фінансове планування з такими основними параметрами діяльності, як: рівень прибутковості нагромаджень; рівень прибутковості страхових резервів; кількість застрахованих осіб; надійність; кількість отримувачів допомоги; обсяг здійснених страхових виплат тощо.

Реалізація стратегії здійснюється за допомогою тактичних заходів, які являють собою набір фінансових для рішення стратегічних завдань. Тактика, на відміну від стратегії, пов'язана з реалізацією локальних, поточних завдань функціонування фондів соціального страхування й спирається на оперативне й поточне планування. При стабільній стратегії тактика має бути гнучкою, що пояснюється впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на діяльність державних фондів соціального страхування (рис. 1).

Управління коштами державних фондів соціального страхування передбачає: формування й використання доходів, грошових фондів і капіталу, залучених на соціальне страхування. Відповідно, для забезпечення своїх зобов'язань перед застрахованими особами, фонди соціального страхування повинні мати у своєму розпорядженні відповідний фінансовий потенціал, що сукупністю фінансових ресурсів, які перебувають у фінансовому обороті, і

використовуються для здійснення страхової діяльності. Основу фінансового потенціалу фондів становлять власні фінансові ресурси (обов'язкові платежі працюючого населення та кошти державного бюджету).

Окрім окреслених заходів щодо стратегічних напрямів діяльності фондів соціального страхування, доцільно виокремити й напрями реформування в середині фондів. Так, на рівні конкретного державного фонду соціального страхування доцільно:

- здійснювати своєчасну й ефективну організацію фінансового забезпечення публічних нормативних зобов'язань;

- забезпечити збалансованість бюджету за рахунок підвищення збору страхових внесків;

- створення нової інформаційно-технологічної платформи для забезпечення переходу фондів на надання прямих допомоги застрахованим особам тощо.

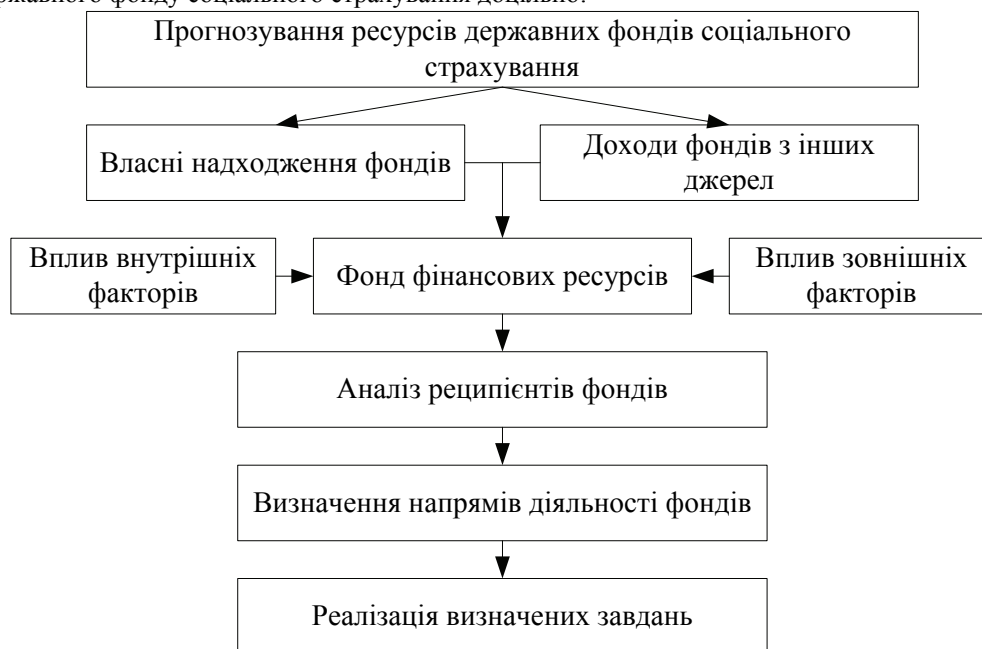

Рис. 1. Стратегічні підходи організації діяльності фондів соціального страхування

Отже, формуючи стратегічні засади наповнення державних фондів соціального страхування фінансовими ресурсами, поряд із заходами врахування зовнішніх факторів, доцільним є аналіз усього комплексу можливих заходів щодо впливу на безпосередньо внутрішні фактори наповнення фондів, регулювання яких має вирішальне значення на шляху забезпечення адекватного розміру страхових виплат, а також економічної прийнятності й довгострокової фінансової стабільності.

Список використаних джерел

1. Модернізація системи соціального страхування в Україні : Аналіт. доп. / О.П. Коваль. – К.: НІСД, 2014. – 38с.
 2. Національна система загальнообов'язкового державного соціального страхування: сучасні

проблеми та стратегія розвитку [монографія]. / за заг. ред. Лібанова Е.М. – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, 2005. – 188 с.

3. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 23. – С. 121.

4. Щодо оптимізації системи загальнообов'язкового державного соціального страхування: Аналітична записка – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1171>.

5. <http://fru.org.ua/ua/events/business-events/stavku-yesv-znyzyly-maizhe-u-dvichi-ale-zh-splachuie-ioho-teper-tilky-robotodavets>.

6. <http://sfs.gov.ua/media-tsentri/vini/231769.html> – Сайт Фіскальної служби України.

ЯРОВЕНКО

Тетяна Сергіївна
tsyarovenko@mail.ru

УДК 330.322.3:37

ОСОБЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ У СФЕРІ
ОСВІТИ УКРАЇНИPECULIARITIES AND RISKS OF INVESTMENT PROJECTS IN THE
EDUCATIONAL SPHERE OF UKRAINE

к.е.н., докторант, доцент
кафедри статистики, обліку
та економічної інформатики,
Дніпро-петровський
національний університет
імені Олеся Гончара

Стаття присвячена виявленню специфічних особливостей та ризиків реалізації інвестиційних проектів у вітчизняній освітній сфері задля забезпечення її розвитку шляхом широкомасштабного залучення інвестицій на різних рівнях. В статті визначено перспективні напрями освітнього інвестування, обґрунтована необхідність впровадження проектного підходу, як системи взаємопов'язаних інвестиційних проектів.

Статья посвящена выявлению специфических особенностей и рисков реализации инвестиционных проектов в отечественной образовательной сфере ради обеспечения ее развития путем широкомасштабного привлечения инвестиций на различных уровнях. В статье определены перспективные направления образовательного инвестирования, обоснована необходимость внедрения проектного подхода, как системы взаимосвязанных инвестиционных проектов.

The article is dedicated to revealing specific peculiarities and risks of realizing investment projects in the domestic educational sphere for the sake of ensuring its development through large-scale attraction of investments at multiple levels. The paper defines the prospective investment directions. Further substantiation is given to the necessity of implementing the project-based approach, as a system of inter-connected investment projects, in the course of formulation of the investment policy in the educational sphere.

Ключові слова: інвестиційні проекти, ризики, освіта, проектний підхід

Ключевые слова: инвестиционные проекты, риски, образование, проектный подход

Keywords: investment projects, risks, education, project-based approach

ВСТУП

Основним інструментом управління інвестиційним розвитком сфери освіти, практичною реалізацією освітнього інвестування є інвестиційні проекти, які обґрунтовують доцільність, ефективність, надійність, конкурентоспроможність й подальший розвиток навчальних закладів та сфери освіти в цілому.

Відповідно до «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» [1], управління освітою повинно здійснюватися на засадах створення сучасних систем освітніх проектів та їх моніторингу. Національна доктрина розвитку освіти [2] передбачає удосконалення економічної моделі освіти шляхом запровадження змішаного фінансування інноваційних освітніх проектів. «Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття)» [3] у межах реформування наукової діяльності у системі освіти наголошує на необхідності розроблення та впровадження державної антимонопольної системи конкурсного відбору і фінансування програм, проектів з фундаментальної та прикладної науки. Тобто вітчизняне законодавство передбачає необхідність запровадження інвестиційних проектів у сфері освіти, але акцентуючи уваги лише на наукових та інноваційних. Зокрема можливість національних вищих навчальних

закладів отримувати на пріоритетних засадах передбачені державним бюджетом кошти для провадження наукової і науково-технічної діяльності, зокрема, наукових проектів закріплена у Законі України «Про вищу освіту» [4].

Сфера освіти України знаходиться у стані реформування, що, в умовах соціально-економічної нестабільності, позначається на суттєвому підвищенні ризиків освітнього інвестування.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Незважаючи на надані законодавчою базою та документами стратегічного характеру можливості й інвестиційну привабливість проектів у сфері освіти (про що свідчить світовий досвід), освітнє інвестування в Україні не набуло розповсюдження. Нині порядок, умови та механізм реалізації освітніх інвестиційних проектів відсутній, а трактування у нормативно-правових актах поняття «освітні інвестиційні проекти» не визначено. Крім того, постає закономірне питання щодо ефективності та доцільності реалізації освітніх проектів та програм, що потребує обґрунтування.

Провідні фахівці Сафонова В. [5] та Юхновський І. [6] зазначають, що залучати додаткові джерела фінансування, збільшуючи обсяг інвестицій у сфері освіти недостатньо. Необхідне забезпечення цільового використання інвестицій, які

направляються на пріоритетні й перспективні напрями, а не розпоршуються при цьому.

Питання щодо освітнього інвестування та його ризиків все частіше стають предметом обговорення такими провідними науковцями як: Сафонова В., Ващенко А., Кузеванова А., Зайков В., Абрамова І., Жилаєв І., Сабуров Е., Родина Н., Хижнякова Е. та інші. Вважається, що галузь освіти потребує довгострокових та досить ризикових інвестицій, що, як правило, не вигідно для інвесторів. На наш погляд, недостатність досліджень у цьому напрямі обумовлює необхідність розробки практичного механізму розробки та реалізації освітніх інвестиційних проектів, який впливатиме на ефективність інвестиційної політики у сфері освіти та, як наслідок, на її інвестиційний розвиток.

МЕТА РОБОТИ

Метою роботи є виявлення особливостей та ризиків реалізації інвестиційних проектів у вітчизняній освітній сфері, визначення перспективних напрямів освітнього інвестування задля забезпечення інвестиційного розвитку на різних рівнях цієї галузі в Україні в умовах кризи.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При виконанні роботи використовувались спеціальні методи дослідження, серед яких: методи критичного аналізу, наукової абстракції та узагальнення наукового досвіду із сучасних теоретичних досліджень; аналізу і синтезу, індукції та дедукції, системного аналізу; класифікаційно-аналітичний та абстрактно-логічний методи.

РЕЗУЛЬТАТИ

Впровадження проектів в освітній сфері не є практикою в Україні, але у цьому напрямі вже зроблено певні кроки. Наприклад, на загальнонаціональному рівні реалізувався проект «Відкритий світ», метою якого було створення інформаційно-комунікаційної освітньої мережі національного рівня на базі технологій радіозв'язку четвертого покоління (4G). У межах проекту загальноосвітні школи мали отримати сучасне навчальне обладнання, цифрові лабораторії та мультимедійні комплекси за рахунок співпраці з провідними лідерами IT-ринку: Microsoft, Cisco, Intel, Erpson та Tguniti, а українські вчителі та школярі отримати можливість користуватись електронною бібліотекою уроків. Але це проект є скоріше благодійною акцією, ніж інвестиційним проектом. Попри це суттєвих результатів він не дав, а нині його призупинено.

В Україні державні та недержавні інвестиції у сфері освіти не реалізуються за принципом поділу на окремі інвестиційні проекти, що позначається на результативності й ефективності освітнього інвестування в цілому. Світова практика свідчить, що інвестування у сфері освіти доцільно реалізовувати у форматі проектного підходу, як системи взаємопов'язаних інвестиційних проектів. Такий підхід дозволяє підвищити ефективність використання інвестиційних ресурсів та забезпечити виконання принципів: цільового фінансування,

пріоритетності та безперервності інвестування.

Система інвестиційних проектів повинна охоплювати всі рівні освітньої сфери, зокрема: загальнодержавний рівень, де освітні інвестиційні проекти матимуть статус загальнонаціональних, стратегічних та впливатимуть на сферу освіти в цілому; регіональний рівень, де інвестиційні проекти, які мають специфічні територіальні особливості, реалізуються за рахунок місцевих бюджетів та представників бізнес-структур регіону; рівень окремих навчальних закладів, який містить проекти, що є пріоритетними для певного суб'єкта освітньої сфери.

Проектний підхід щодо освітнього інвестування, який полягає у оформленні інвестиційних процесів у вигляді окремих (але взаємоузгоджених) проектів збільшить гнучкість і адаптивність впровадження інвестицій у сфері освіти, підвищить відповідальність за результати їх впровадження та забезпечить готовність суб'єктів цієї сфери до організаційних змін. Використання цього підходу у освітньому інвестуванні зумовлює й використання методів проектного аналізу [7] щодо оцінювання результативності, ефективності та надійності інвестицій, а також сільового і структурного планування та іншого інструментарію.

Найбільш значимими напрямками освітнього інвестування, які впливають на якість освітніх послуг і визначають інвестиційний потенціал, Сафонова В. вважає [5]: рівень професорсько-викладацького складу, навчально-методичного забезпечення, інтелектуального потенціалу і матеріально-технічної бази. Перспективними проектами освітнього сектору на думку Здіорука С. та ін. [8] є: упровадження технологій відкритої та онлайн-освіти, створення ефективної системи контролю та оцінки якості освіти, підготовки та підвищення кваліфікації фахівців інженерно-технічних спеціальностей.

Інвестиційні проекти відкриття нових закладів освіти, або нових факультетів на базі вже існуючих закладів, є достатньо витратними. Крім того необхідною умовою їх реалізації є отримання відповідних дозволів Міністерства освіти і науки. Нині в Україні створення нових установ освіти відбувається лише на рівні дошкільної освіти, кількість закладів інших рівнів освітньої системи зменшується. Перспективним напрямом у цьому аспекті є інвестиційні проекти створення культурно-освітніх центрів на базі сільських шкіл, які включатимуть школу, бібліотеку, сільський клуб та спортивний комплекс. Більш розповсюдженими проектами є розширення, за наявності кадрового, матеріально-технічного та ін. забезпечення, напрямів підготовки (освітніх послуг) на базі вже існуючого навчального закладу.

Під час оптимізації мережі освітніх установ одним із заходів є укрупнення навчальних закладів через їх інтеграцію по горизонталі та вертикалі. Це також може розглядатися як інвестиційний проект, який надає можливість ефективніше реалізовувати систему ступеневої освіти, скорочувати терміни навчання та зменшувати витрати на підготовку фахівців. Іншим заходом оптимізації є делекалізація, яка включає

інвестиційні проекти створення представництв (факультетів, центрів, інститутів, філій) освітніх установ без надання їм статусу юридичної особи. Такі проекти, у контексті поширення кризових явищ у сфері освіти, повинні бути найбільш обґрунтованими, зокрема, з позицій маркетингу.

Державні освітні установи, які надають послуги на умовах державного замовлення, складають конкуренцію освітнім організаціям приватної форми власності. Тому найбільш перспективним напрямом інвестування на рівні цих установ виступає ринок додаткової професійної освіти (перепідготовки, підвищення кваліфікації) та дистанційного навчання. Адже цей ринок, зазвичай, не містить послуг, які надаються за державним замовленням. Не випадково в останнє десятиліття спостерігається бурхливий розвиток різноманітних бізнес-шкіл та тренінгів на світовому ринку освітніх послуг. Нині підрозділи комерційних організацій (корпоративні університети, навчальні центри, тощо), які надають такі освітні послуги в Україні є напівлегальними.

Фізичні особи, які надають платні освітні послуги (репетиторство, курси з вивчення іноземних мов, підготовка до складання іспитів, гуртки), не можуть конкурувати з державними та муніципальними освітніми установами, оскільки не наділені правом надання документу про освіту. Але попри це інвестиційні проекти щодо надання освітніх послуг цього типу мають достатньо високу інвестиційну привабливість для інвесторів, що пояснюється відносно невеликим обсягом вкладення інвестиційних ресурсів та підвищеним попитом на ці послуги у споживачів.

Далі за інвестиційною привабливістю йдуть послуги з практичної підготовки, але на сьогодні в Україні такі інвестиційні проекти не користуються успіхом. На жаль, задовольнити цей вид попиту на сьогодні не можуть ані навчальні заклади, ані курси з підготовки.

Серед ризиків, які можуть ускладнити реалізацію цілей і завдань Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [1], виділяють: нестабільність економіки, обмежений обсяг ресурсів; розшарування суспільства за матеріальним становищем сімей; негативний вплив складної демографічної ситуації; неприйняття частиною суспільства нових реформ; неготовність певної частини працівників освіти до інноваційної діяльності; недостатність підготовленості органів управління освітою.

Провідний науковець Абрамова І. [9] розглядає усю сукупність ризиків у освітній галузі, як цілісне поняття, визначаючи його як «педагогічний ризик». На відміну від цього Жилиєв І. [10] розглядає потенційні ризики національної системи освіти в умовах приєднання України до світової організації торгівлі. При цьому він наголошує, що ці ризики є наслідком не приєднання України до WTO, а неадекватного чи некоректного застосування правил GATS/WTO (зокрема, неспівпадіння їх тлумачення), а також наслідком інших обставин (зокрема, процесів

глобалізації та регіоналізації, які прискорюються) [10].

ВИСНОВКИ

Вважається, що галузь освіти потребує довгострокових та часто досить ризикових капіталовкладень, що, як правило, не вигідно для інвесторів. Тому першочерговим завданням розробки інвестиційної політики у сфері освіти є визначення напрямків залучення інвестицій, як системи взаємоузгоджених інвестиційних проектів, а також достовірне обґрунтування рівня їх ризикованості.

Список використаних джерел

1. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25.06.2013р. №344 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 50. – С. 18. – ст. 1783 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>
2. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002 (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – 2002. – №16. – С. 11. – ст. 860. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
3. Про Державну національну програму «Освіта» (Україна XXI століття) : Постанова Кабінету міністрів України від 03.11.1993 р. N 896 / [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=896-93-%EF>
4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс] / Верховна рада України // Відомості Верховної Ради. – 2014. – №37-38. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Сафонова В.Є. Розробка дієвого механізму процесу інвестування вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства / В.Є. Сафонова // Теорії мікро-макроекономіки: зб. наук. пр. Академії муніципального управління. – К., 2010. – Вип. 34. – С. 88 – 104.
6. Юхновський І. Джерела формування інвестиційного потенціалу економіки України / І. Юхновський // Галицький економічний вісник. — 2010.– №4 (29). – С.61-67.
7. Ващенко А.А. Модель розвитку частного образования в современных российских условиях / А.А. Ващенко, А.Л. Кузеванова // Бизнес. Образование. Право. – 2013. – № 1 (22). – С. 136 – 142.
8. Освіта й наука в інноваційному розвитку сучасної Європи: зб. наук.-експерт. матеріалів / за заг. ред. С.І. Здіорука. – К.: НІСД, 2014. – 124 с.
9. Абрамова І.Г. Риск в професії учителя / І.Г. Абрамова. – Спб.: Образование, 1994. – 56с.
10. Жилиєв І.Б. Система освіти України в умовах приєднання до Світової організації торгівлі / І.Б. Жилиєв // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2010. – № 3. – С. 17 – 24.

ЗАХІДНА

Оксана Романівна
oksana.zaxidna@gmail.com

УДК 330.322(477)

ЧЕРНЕЦЬКИЙ

Мар'ян Володимирович

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ
УКРАЇНИ В ПЕРІОД АТО (2014-2015
РР.) ТА ШЛЯХИ ЙОГО
ПОКРАЩЕННЯINVESTMENT CLIMATE OF
UKRAINE DURING ATO (2014-2015)
AND WAYS TO IMPROVEк.е.н., доцент кафедри державних та місцевих фінансів
ЛНУ імені Івана Франкабакалавр спеціальності "Фінанси і кредит"
Львівського національного університету імені Івана Франка

У статті проведено аналіз інвестиційного клімату України в сучасних економіко-політичних умовах. Наведено структуру надходжень прямих іноземних інвестицій в економіку України та структуру інвестицій України в країни світу. Розглянуто основні проблеми залучення іноземних інвестицій в національну економіку та наведено можливі шляхи їх вирішення. Запропоновано шляхи підвищення інвестиційної привабливості України.

В статье проведен анализ инвестиционного климата Украины в современных экономико-политических условиях. Приведена структура поступлений прямых иностранных инвестиций в экономику Украины и структуру инвестиций Украины в страны мира. Рассмотрены основные проблемы привлечения иностранных инвестиций в национальную экономику и приведены возможные пути их решения. Предложены пути повышения инвестиционной привлекательности Украины.

In the article the analysis of investment climate of Ukraine is carried out in contemporary economic and political conditions is done. The structure of entering the foreign direct investments in Ukrainian economy and the structure of Ukrainian investments in other countries of the world are provided. Main problems of attraction the foreign investments in national economy are considered and possible ways of their solving are proposed. The ways of increasing the attraction of investments for Ukraine are proposed.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, інвестиції, державна стратегія, прямі іноземні інвестиції

Ключевые слова: иностранные инвестиции, инвестиционный климат, инвестиционная привлекательность, инвестиции, государственная стратегия, прямые иностранные инвестиции

Keywords: foreign investments, investment climate, investment attraction, investments, state strategy, direct foreign investments

ВСТУП

Події останніх років значним чином дестабілізували економіку України. Військова агресія з боку Росії спричинила структурну деформацію національної економіки та призвела до відпливу прямих іноземних інвестицій з України. На даний момент, наша економіка не може забезпечити достатній рівень інвестування. Це пояснюється тим, що відсутні будь-які гарантії для безпеки інвестора та занадто високий ступінь ризику. Ситуація ускладнюється тим, що на світових ринках капіталу щораз більше зростає конкуренція. А оскільки інвестиції відіграють центральну роль у економічному розвитку країни, то становлення стабільного інвестиційного клімату є основною проблемою нашої держави. Дослідженням інвестиційного клімату України займалися такі провідні вчені як: Л. Борщ, О. Гаврилук, А. Гайдуцький, Г. Вербицька, С. Чапран, С. Дуда, О. Вовчак, О. Кириченко та інші. Однак, незважаючи на велику кількість праць, присвячених аналізу інвестиційного клімату в Україні, слід

відзначити необхідність подальшого дослідження питання стабільності інвестиційного клімату України та її інвестиційної привабливості, враховуючи сучасні складні економіко-політичні умови.

МЕТА РОБОТИ полягає у проведенні аналізу сучасного інвестиційного клімату України, визначенні основних проблем залучення іноземних інвестицій в національну економіку. Запропоновано основні шляхи вирішення цих проблем, з урахуванням сучасних складних умов.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Поняття інвестиційного клімату є багатостороннім. Економічний термін «інвестиційний клімат» дозволяє визначити ту систему орієнтирів, у межах

якої відбувається процес інвестування, і на основі цього намітити напрями ефективного використання інвестицій. Серед науковців існує багато версій визначення поняття інвестиційний клімат, проте основним є: інвестиційний клімат – це узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов, що зумовлює привабливість і доцільність інвестування в ту або іншу господарську систему.

Україна володіє значним інвестиційним потенціалом, а саме: має багаті природні ресурси, високий рівень науково-дослідних розробок, кваліфікованих працівників у галузях IT-технологій, розвинене сільське господарство (сприятливий клімат та родючі ґрунти дозволяють Україні займати

провідні місця в світі за експортом аграрної продукції). Ще одним з чинників, які приваблюють іноземних інвесторів є наявність відносно дешевої кваліфікованої робочої сили [4].

Незважаючи на ці суттєві переваги, інвестиційна привабливість України з початком збройного конфлікту на сході країни значно знизилася. Це все пояснюється тим, що інвестиційний клімат став досить ризикованим для іноземних інвесторів. За даними Державної статистичної служби на 01.10.2015р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 43949,4 млн. дол. США прямих інвестицій (для порівняння: у 2013р. надійшло інвестицій на 58156,9 млн. дол. США). Зміна обсягу прямих іноземних інвестицій наведена на рис. 1.

Рис. 1. Обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну (2010-2015 рр.)
[побудовано автором на основі даних [7]]

Найбільшими інвесторами України, на яких припадає майже 83% загального обсягу прямих інвестицій, є: Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Російська Федерація, Австрія, Велика Британія, Франція, Швейцарія та Італія. Структура прямих інвестицій у розрізі окремих країн свідчить про вкрай низький рівень інтересу і довіри до України з боку її стратегічних політичних партнерів (Польщі, Німеччини та США). Слід також зазначити, що в 2014-2015рр. відбулося падіння інвестицій навіть з Кіпру, через який український і російський бізнес реінвестують кошти в Україну [7].

Зменшення обсягів надходжень інвестицій в країну є показником несприятливого інвестиційного клімату країни. Як свідчать результати досліджень

Європейської бізнес асоціації близько 85% підприємців незадоволені станом інвестиційного середовища в Україні. Основними негативними рисами інвестиційного клімату України вважають: військовий конфлікт на Сході України, політичну та економічну нестабільність, недосконалість законодавства, що регулює інвестиційні потоки з-за кордону, високий рівень корупції, нестабільність та недосконалість податкової системи, нестабільність національної валюти, слабкий рівень судової системи, високий рівень тінізації національної економіки, значна інфляція національної валюти, відсутність єдиної та правильної стратегії щодо залучення інвестицій в Україну та ряд інших чинників, що відкликають припливи прямих іноземних інвестицій.

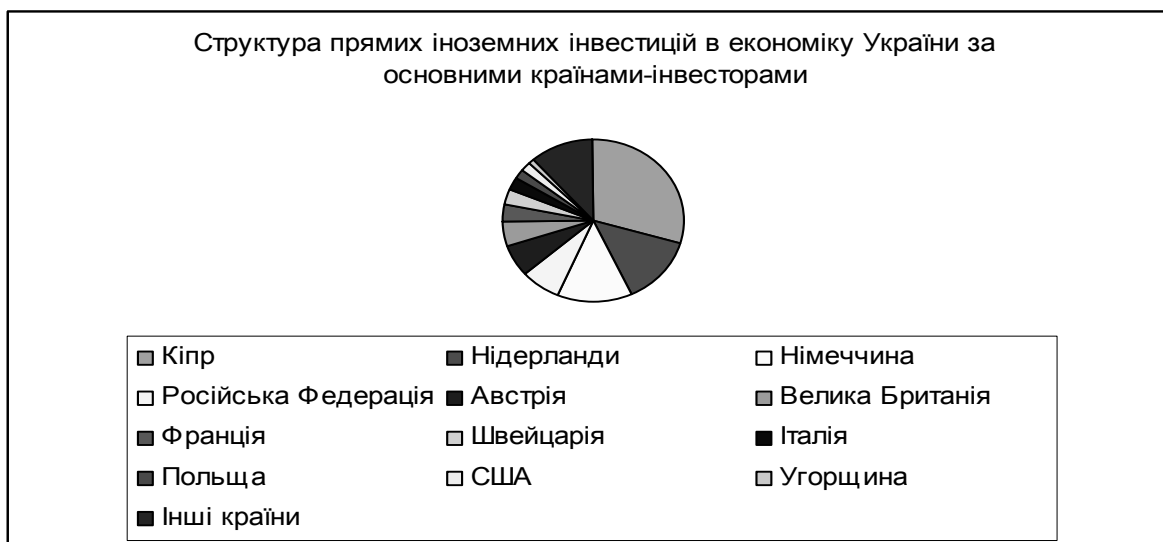

Рис. 2. Структура прямих іноземних інвестицій в економіку України за основними країнами-інвесторами (2015 р.) [побудовано автором на основі даних [7]]

За даними міжнародної організації «Heritage Foundation» індекс інвестиційної привабливості України становить 2,51 (залишається в негативній площині). За даними рейтингом економічної свободи Україна посідає 162 місце із 178 країн. Експерти зазначають, що Україна погіршила свої позиції за 10 показниками, в тому числі найбільше за: гарантіями прав власності, інвестиціями, управлінням державними витратами. Серед країн Європи Україна займає останнє місце і, таким чином, відноситься до країн з «регресивною економікою». За результатами Індексу сприйняття корупції Україна й надалі залишається однією з найбільш корумпованих держав світу та найкорумпованішою країною Європи, посідаючи 142 місце із 175 країн [8].

При здійсненні інвестицій іноземні інвестори беруть до уваги наступні фактори:

- організаційно-правовий (рівень управління інвестиційною діяльністю на рівні органів виконавчої влади, дієва законодавча база);
- політичний фактор (стабільна політична ситуація в країні, рівень довіри суспільства до влади);
- економічний фактор (стан економіки країни, динаміка росту ВВП, розмір внутрішнього та зовнішнього боргів, рівень тіньової економіки);
- міжнародні відносини (міжнародний рейтинг країни, співпраця з міжнародними організаціями, дотримання норм і правил конвенції та договорів);
- розвиток ринкової економіки (наявність вільної конкуренції, рівень інфляції, наявність ринку збуту, рівень розвитку вільної конкуренції серед підприємств) [6].

Оцінюючи стан іноземного інвестування на сьогодні, можемо зробити висновок про те, що основними чинниками, які перешкоджають припливу іноземних інвестицій можна вважати військовий конфлікт на сході та країни та недосконалу політику уряду.

Крім них, існує ряд факторів, які негативно впливають на процес залучення іноземних інвестицій в Україну:

- нестабільність законодавства;
- значні темпи інфляції національної валюти;
- низька купівельна спроможність більшої частини населення;
- невирішеність питання щодо надання в приватну власність земельних ділянок під об'єкти, що приватизуються;
- занадто високий рівень корупції;
- тінізація економіки.
- невисокий рівень розвитку інфраструктури, яка могла б забезпечити швидкий оперативний зв'язок України з іншими країнами, надавати необхідні послуги для оперативного управління діяльністю підприємств з іноземними інвестиціями [5].

Беручи до уваги всі вищенаведені проблеми, Україні потрібно проводити активну діяльність для створення більш сприятливого інвестиційного клімату, ніж ми маємо на сьогодні. На даний момент, в цьому напрямі вже зроблено ряд суттєвих кроків. На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації.

У випадку припинення інвестиційної діяльності іноземному інвестору гарантується повернення його інвестиції в натуральній формі або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів від інвестицій у грошовій або товарній формі. Держава також гарантує безперешкодний і негайний переказ за кордон прибутків та інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах унаслідок здійснення іноземних інвестицій. Для підвищення захисту іноземних інвестицій Законом України від 16.03.2000 № 1547 ратифікована Вашингтонська Конвенція 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами. Підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та

взаємний захист інвестицій понад 70 країн світу. Для сприяння іноземним інвесторам у питаннях взаємодії з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування утворено Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України.

З 1 січня 2012 року набув чинності Закон України № 2623 «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна». Цей Закон визначає правові та організаційні засади відносин, пов'язаних із підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» [1].

У червні 2012 року Верховною Радою України ухвалено Закон України «Про індустріальні парки», яким визначено правові та організаційні засади створення і функціонування індустріальних парків на території України [2].

Із 1 січня 2013 року набув чинності Закон України від 06.09.2012 № 5205 «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», який визначає основи державної політики в інвестиційній сфері протягом 2013-2032 років щодо стимулювання залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки та спрямований на створення умов для активізації інвестиційної діяльності шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках розвитку економіки з метою створення нових робочих місць, розвитку регіонів [3].

Наведені вище заходи позитивно впливають на покращення інвестиційного клімату України, але незважаючи на це, потрібно вдосконалити ще багато інших аспектів.

Для початку потрібно якомога швидше завершити військовий конфлікт на сході України та стабілізувати економіку. Необхідно зменшити рівень інфляції національної валюти. Доцільно буде розробити чітку державну стратегію залучення іноземних інвестицій в країну, визначити пріоритетні галузі економіки, більш ефективно функціонування яких зумовить подальше поживлення в інших секторах (на сьогоднішній день такими галузями є: сфера високих технологій, IT-індустрія, аграрний сектор, машинобудування, нафтогазова та енергетична галузі). Необхідно змінити податкову систему (в тому числі зменшити податкове навантаження на суб'єкти господарювання). При розробці інвестиційної стратегії слід враховувати соціально-економічні особливості кожного з регіонів країни.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження можна зробити висновок, що інвестиційний клімат України в період

АТО (2014-2015pp) суттєво погіршився та потребує покращення та стимулювання. Основними заходами для покращення інвестиційної привабливості України є: завершення збройного конфлікту на сході України, стабілізація державної політики, зменшення рівня інфляції та тінізації, вдосконалення податкової та судової системи, зменшення коруптованості економіки.

Це сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості вітчизняної економіки на міжнародному ринку капіталу й прискорить процес відтворення її потенціалу в складних економіко-політичних умовах.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» від 21.10.2010. № 2623-VI (ред. від 21.10.2010) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2623-17>
2. Закон України «Про індустріальні парки» від 21.06.2012. № 5018-VI (ред. від 11.08.2013) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5018-17/ed20130811>
3. Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» від 06.09.2012. № 5205-VI (ред. від 06.09.2012) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>
4. Гура А.О. «Інвестиційний клімат в Україні: сучасний стан та напрями покращення» / А.О. Гура – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zenodo.org/record/20720/files/-----_15X-188-196.pdf
5. Євтушенко Г.І., Левківський Т.А. «Іноземні інвестування в Україні: сучасний стан і перспективи» / Г.І. Євтушенко, Т.А. Левківський - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=znpnudps_2012_1_15
6. Третяк Н.М. «Фактори формування інвестиційного клімату в Україні» / Н.М. Третяк - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fp.cibs.ck.ua/files/1303/13tnmffi.pdf>
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України - [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Index of economic freedom 2015. Heritage Foundation - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.heritage.org/index>

ЗМІНИ В ПОРЯДКУ ОБЛІКУ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Починаючи з 10 травня 2016 року набули чинності зміни до Порядку обліку платників податків і зборів, затверджені Наказом Міністерства фінансів України від 18.03.2016 р. № 375 [режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0534-16>]

Дані зміни в порядку обліку платників податків в основному стосуються наступних аспектів:

- облік великих платників податків (редакційні зміни);
- облік платників податків на території АР Крим;
- питання відсутності платника податків за місцезнаходженням;
- питання реорганізації та ліквідації платника податків.

Щодо відсутності платника податку за місцезнаходженням

Нагадуємо, що починаючи з 01 січня 2016 року набула чинність *нова редакція Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»* (Закон № 835-VIII від 26.11.2015). У даній редакції Закону **виключені положення, які передбачали обов'язок щорічно підтверджувати відомості про юридичну особу (форма 6), а також положення, які передбачали занесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців відомостей щодо відсутності юридичної особи за своїм місцезнаходженням.**

До Порядку внесено зміни, які приводять його у відповідність з новою редакцією зазначеного Закону. Згідно чинної редакції Порядку, **податкові органи вже не передають до державного реєстратора відомості щодо відсутності платника податку за місцезнаходженням** (саму форму 18-ОПП скасовано). Залишено в силі норми, які передбачають право податкових органів у процесі виконання конкретних службових обов'язків здійснювати заходи щодо встановлення фактичного місцезнаходження платника податку та складати відповідну довідку (акт).

Щодо реорганізації або ліквідації платника податків

Відповідно до п. 11.7 Порядку старої редакції зазначалося, що за результатами проведення

відповідних заходів у зв'язку з ліквідацією або реорганізацією платника податків або після проведення документальної позапланової перевірки та спливання законодавчо встановлених строків сплати узгоджених грошових зобов'язань такого платника податків, але не пізніше дня закінчення строку заявлення кредитором своїх вимог, відповідальні працівники контролюючих органів як за основним, так і за неосновним місцем обліку підписують обхідний лист **або готують відповідний висновок про наявність заперечень проти проведення державної реєстрації припинення юридичної особи.**

Відповідно Порядку у чинній редакції (п. 11.8) контролюючі органи не готують висновків щодо заперечень проти проведення державної реєстрації припинення юридичної особи, а натомість **вносять до Єдиного банку даних юридичних осіб або підтверджують інформацію щодо наявності або відсутності заборгованості зі сплати податків і зборів.**

Виключено положення Порядку, які передбачали подання реєстратору форм 24-ОПП та 25-ОПП – повідомлення про початок проведення позапланової перевірки у зв'язку з припиненням платника податку та повідомлення про неможливість проведення такої перевірки у зв'язку з відсутністю за місцезнаходженням, не допуском та ін. (пункти 11.13-11.15 Порядку). Скасовані форми 24-ОПП та 25-ОПП, 26-ОПП, 27-ОПП, 22-ОПП, 10-ОПП, 28-ОПП, 23-ОПП, 18-ОПП, 19-ОПП. Натомість, введено нові форми 30-ОПП «Відомості про відсутність (наявність) заборгованості зі сплати податків і зборів» та 31-ОПП «Відомості про узгодження плану реорганізації юридичної особи». Згідно чинної редакції Порядку, до завершення строку, визначеного для заявлення кредитором своїх вимог, а також у день отримання запиту від суб'єкта державної реєстрації контролюючий орган передає форми 30-ОПП та 31-ОПП до Єдиного державного реєстру у порядку інформаційної взаємодії між Єдиним державним реєстром та інформаційними системами Центрального контролюючого органу.

*Юрисконсульти
Аудиторської фірми «Аналітик»
af.analitik@yandex.ua
af-analitik.com.ua*

Аудиторська фірма «Аналітик» пропонує аутсорсинг бухгалтерських послуг!

Аутсорсинг бухгалтерського обліку — це передача ведення бухгалтерського обліку сторонній фірмі.

Які ж переваги аутсорсингу бухгалтерських послуг?

1. **Значна (!) економія коштів** на ведення бухобліку:

- економія за бухгалтерські послуги, за які **Ви нам платитимете принаймні на 1000 гривень менше, ніж штатному бухгалтеру;**
- економія на програмне забезпечення (1С, Медок, Ліга Закон тощо);
- економія на утримання офісу, комп'ютерної техніки.

2. Відтепер податкові та інші інспекції — це наші проблеми!

Ми беремо на себе повну матеріальну відповідальність за якість наданих бухгалтерських послуг, включаючи можливі санкції.

3. З нами Ви можете забути про головний біль з постійними пошуками бухгалтера, який у будь-який час може піти від Вас на іншу роботу.

4. Ми не йдемо у відпустку та не беремо лікарняний. Наша фірма справді гарантує безперервне та якісне ведення бухгалтерського обліку.

І нарешті — з нами Ви не тільки отримаєте якісні бухгалтерські послуги. За додатковою домовленістю ми забезпечимо Вас необхідними податковими, юридичними консультаціями, аудиторськими послугами різного характеру.

Все що Вам потрібно — це:

- періодично передавати нам первинну бухгалтерську документацію;
- щомісячно отримувати від нас інформацію про податки та інші обов'язкові платежі;
- укласти із нами договір.

Зробіть вибір, вигідний для Вас!

(044)278-05-88

(097)178-90-89

(066)178-20-42

www.af-analitik.com.ua

Комплетта
по-Київськи

87 грн

Борщ Полтавський
з пампушками

65 грн

Вареники

54 грн

У ресторані «Козацька втіха» ви можете не тільки скуштувати традиційні українські страви за аутентичними рецептами, але й почути живу українську музику і співи, а на вході ресторану вас зустрінуть чарівні Мавки.

Чекаємо на Вас!

* * *

РЕСТОРАН-МУЗЕЙ
**КОЗАЦЬКА
ВТІХА**

«Козацька втіха» розташувалась у самому центрі Києва – на вулиці Хрещатик.

До ваших послуг 4 просторих зали та дві VIP кімнати, у яких відтворений традиційний інтер'єр української хати.

Зануртесь в атмосферу українського колориту та скуштуйте такі рідні нашому серцю національні страви за аутентичними рецептами.

Завжди Вам раді!

м. Київ, вул. Хрещатик, 44а
тел.: (044) 279-40-71, (067) 445-65-83, (066) 671-72-13
Ми працюємо з 9:00 - до останнього гостя
kozackavtiha.com.ua